

Asia: VN/10556/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) korostaa lausunnossaan, että

- Yleistukeen on sisällytettävä lapsikorotus.
- Yleistukeen on sisällytettävä suojaosa.
- Yleistukeen ehdotettu rajoittava tarveharkinta on ongelmallinen, koska yleistuella turvataan perustuslain 19.2 § mukaista perustoimeentuloa.
- Sosiaaliturvaan on tällä hallituskaudella tehty mittavia leikkauksia, jotka ovat lisänneet ja syventäneet lapsiperheköyhyyttä. Nämä leikkaukset on otettava mukaan esityksen vaikutusten arviointiin.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) antaa lausunnon hallituksen esitysluonnoksesta yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi, vaikkei lausuntopyyntöä tullut MLL:lle eikä muillekaan lapsi- ja perhejärjestöille. Myöskään lapsiasiavaltuutettu ei ollut lausuntopyynnön saaneiden tahojen joukossa. Lausunnolla oleva lainsäädäntö vaikuttaa myös moniin lapsiin ja lapsiperheisiin. Lapsi- ja perhejärjestöjen ja lapsiasiavaltuutetun sivuuttaminen lausuntopyynnössä on ongelmallista, koska lapsi- ja lapsiperhenäkökulma voi jäädä muiden lausuntoantajien lausunnoissa ohueksi.

Yleistuki on periaatteellisesti hyvin merkittävä sosiaaliturvan uudistus. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki, yleistukilaki. Ensimmäisessä vaiheessa yleistuki olisi työttömyyden aikaisen perustoimeentulon turvaamiseksi tarkoitettu tuki. Yleistukea maksettaisiin työttömän työnhakijan työmarkkinoille hakeutumisen tai palaamisen edellytysten edistämiseksi ja parantamiseksi. Pidemmän aikavälin tavoitteena on aikaansaada yksi yleistuki sisältäen perusosan elämiseen, asumisosan asumiseen ja harkinnanvaraisen osan viimesijaiseksi turvaksi. Yhteen perusturvaetuuteen siirrytään vaiheittain tukien määräytymisperusteita yhdistämällä.

Yleistukiuudistuksen ensimmäinen vaihe toteutetaan tilanteessa, jossa perusturvaan, kuten työttömyysturvaan ja asumistukeen, on tehty huomattavia leikkauksia, vaikka perusturvan taso on

ollut jo ennen tällä hallituskaudella tehtyjä leikkauksia liian matala. Leikkaukset ovat koskeneet huomattavaa määrää lapsiperheitä ja lapsia. Esimerkiksi työttömyysturvan lapsikorotukset lakkautettiin kokonaan.

Lapsiperheköyhyys on lisääntynyt ja syventynyt Suomessa. Tilastokeskuksen mukaan joka kymmenes lapsi koki vuonna 2024 aineellista puutetta. Osuus on lähes kolminkertaistunut kolmessa vuodessa. Yhden aikuisen perheissä elävillä lapsilla puutteen kokemuksia oli yli viidesosalla. Aineellista puutetta kokeneiden 0–15-vuotiaiden lasten osuus oli viime vuonna yli kaksinkertainen yhden aikuisen talouksissa ja kolminkertainen kahden aikuisen talouksissa verrattuna vuoteen 2021. Suomessa puute yleistyi muita Euroopan maita nopeammin. Aineellista puutetta kokevien lasten puute myös syveni edelliseen tutkimuskertaan verrattuna. Lasten kokemaa aineellista puutetta mitataan 17 osatekijän mittarilla. Aineellista puutetta kokevista lapsista yli 40 % koki puutetta vähintään neljässä asiassa vuonna 2024, kun vuonna 2021 osuus oli noin kolmannes.

Lähes kaikissa tarkastelluissa perusturvaetuuksia saavissa kotitalouksissa tulojen riittävyys on heikentynyt vuosina 2024–2025, selviää THL:n julkaisemasta perusturvan riittävyyden väliarvioinnista. Taustalla ovat hallituksen sosiaaliturvaleikkaukset. Perusturvan taso on heikentynyt useimmissa tarkastelluissa elämäntilanteissa, mutta erityisesti lapsiperheissä, joissa huoltajat saavat työmarkkinatukea tai työttömän peruspäivärahaa. Tähän on vaikuttanut indeksijäädytysten ja asumistuen leikkausten lisäksi se, että työttömyysturvasta on poistettu lapsikorotukset. Leikkausten vuoksi toimeentulotuen merkitys on korostunut. Perusturvaetuuksia saavien kotitalouksien tulot riippuvat hyvin paljon siitä, saako kotitalous toimeentulotukea vai ei. Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea on jo aiemmin huomauttanut Suomea useaan kertaan liian alhaisesta perusturvan vähimmäistasosta.

MLL pitää välttämättömänä, että yleistukeen sisällytetään lapsikorotus. Jotta yleistuki voisi turvata riittävää toimeentuloa sitä saavissa lapsiperheissä, on yleistukeen sisällytettävä lapsikorotus. Se vahvistaisi perheiden selviytymistä taloudellisessa kriisitilanteessa ja suojaisi lasten hyvinvointia.

Yleistuessa on myös huomioitava suojaosalla osa-aikatyötä tekevät sekä pieniä työtuloja saavat vanhemmat. Kaikilla vanhemmilla ei syystä tai toisesta ole mahdollisuutta koko-aikaiseen työhön. Syyt voivat liittyä esimerkiksi siihen, että koko-aikatyötä ei ole tarjolla tai vanhemman terveydentila ei mahdollista työskentelyä koko-aikaisesti. Lisäksi lapsen runsas tuen ja avun tarve voi edellyttää häntä hoitavalta vanhemmalta osa-aikaista työskentelyä. Tämä koskee esimerkiksi vammaisten lasten vanhempia.

- Lausuttavaa esityksen vaikutuksista kotitalouksiin

Yleistuessa on tarkoitus tässä vaiheessa yhdistää työttömän peruspäiväraha ja työmarkkinatuki. Esitysluonnoksen mukaan suurimmalla osalla työttömistä etuuden taso ei muutu. Nykyisille peruspäivärahaan oikeutetuille muutos kuitenkin tuo työmarkkinatuen tapaan osin kireämmät saantiehdot tarveharkinnan muodossa.

MLL toteaa, että tällä hallituskaudella on toteutettu huomattavia sosiaaliturvan leikkauksia, jotka kohdistuvat heikommassa asemassa oleviin lapsiperheisiin. THL:n tutkimuksen mukaan eniten tulot

ovat pienentyneet niissä työmarkkinatukea tai työttömän peruspäivärahaa saavissa kotitalouksissa, joissa asuu lapsia. Tähän on vaikuttanut indeksijäädytysten ja asumistuen leikkausten lisäksi työttömyysturvan lapsikorotusten poisto (Mukkila, Susanna; Ollonqvist, Joonas; Tervola, Jussi: Perusturvan riittävyys 2023-2025 - Hallituskauden väliarviointi, THL 2025)

MLL pitää kestävämmänä, että lapsiperheiltä esitetään edelleen leikattavaksi sosiaaliturvaa nyt käsillä olevassa hallituksen esitysluonnoksessa. Lapsiperheiden tarveharkinnan erikoissääntöjen poistamisen myötä kotitalouksien, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia, tulot pienenevät uudistuksessa huomattavasti useammin kuin kasvavat. Tämä johtuu siitä, että lapsiperheisiin kohdistuneet tarveharkinnan kevennykset poistuvat. Poiketen nykyisestä työmarkkinatuen tarveharkinnasta, huollettava lapsi ei vaikuttaisi yleistuen tarveharkinnan tulorajaan, mikä selittää tulojen pienentymisen kohdentumista lapsiperheisiin. Yleistukeen ehdotetaan siis työmarkkinatuen kaltaista tarveharkintaa, mutta niin, että työmarkkinatuessa nyt olevia tarveharkinnan poikkeussääntöjä ehdotetaan poistettavaksi, mikä kohdistuisi erityisesti työttömiin lapsiperheiden vanhempiin.

MLL toteaa, että perustuslain 19.2 §:ssä säädetään perustoimeentulon turvasta työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella. MLL pitää lähtökohtana, että näissä elämäntilanteissa ko. etuus on universaali eikä siihen kohdistu rajoittavaa tarveharkintaa. Jos nyt tarveharkinta sisällytetään yleistukeen, niin koskeeko se jatkossa myös muita perustuslain 19.2 §:n mukaisia elämäntilanteista?

Esitysluonnoksessa todetaan (s. 36), että ”ehdotetulla yleistuen tarveharkinnalla on merkitystä yleistuen saajan kykyyn vastata yleistuella perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitetusta lapsen huollosta.” Esityksessä todetaan, että ”vaikutuksen ei kuitenkaan arvioida heikentävän yleistuen saajan kykyä vastata lapsen huollosta, koska lapsen elatusta tuetaan muista järjestelmistä, kuten lapsilisällä, elatustuella ja elatusavulla.” Jos yleistuen tarveharkinta alentaa yleistuen määrää, niin yleistuen saajan kyky vastata lapsen huollosta ja elatuksesta voi heikentyä, vaikka sosiaaliturvajärjestelmään sisältyvät lapsilisä ja elatustuki. MLL huomauttaa, että lapsilisää ei ole sidottu indeksiin ja sen ostovoiman taso on merkittävästi alentunut.

Esitysluonnoksessa todetaan, että ”lapsiperheköyhyyden eri mittarit yhdistyvät usein vanhempien vajaatyöllisyyteen. Vanhempien työllisyyttä tukemalla voidaan vähentää lapsiperheköyhyyttä. Työllisyysasteen nostaminen on hallitusohjelman keskeisiä tavoitteita.” Nykyisen hallituksen työllisyysaste on kuitenkin laskenut ja työttömyysaste kasvanut. Tätä ei todeta esitysluonnoksessa. Työttömyysturvan suojaosien poistaminen on päinvastoin heikentänyt työllistymisen edellytyksiä. Huomionarvoista on, että muualla Euroopassa työllisyysaste on ennätyskorkealla tasolla ja työttömyysaste on merkittävästi laskenut.

Esitysluonnoksessa tuodaan esiin, että YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen täytäntöönpanoa valvova lapsen oikeuksien komitea on tuoreissa Suomea koskevissa suosituksissaan suositellut välttämään sellaista sosiaaliturvaetuuksien leikkaamista, joka vaikuttaa köyhyys- ja syrjäytymisvaarassa oleviin lapsiin (2.6.2023, CRC/C/FIN/CO/5-6). Valitettavasti hallitus on juuri kohdistanut sosiaaliturvaetuuksien leikkaukset köyhyys- ja syrjäytymisvaarassa oleviin lapsiin. Tämä tulee mainita hallituksen esityksessä.

Esitysluonnoksessa todetaan, että monilapsisten perheiden lapsilisä ja alle 3-vuotiaasta lapsesta maksettavaa lapsilisää on korotettu vuonna 2024. Esitysluonnoksessa ei mainita, että nämä korotukset ovat hyvin vaatimattomia siihen verrattuna, miten köyhyys- ja syrjäytymisriskissä olevien lapsiperheiden sosiaaliturvaa on leikattu. Myöskään valmisteilla olevia sosiaaliturvan heikennyksiä (mm. toimeentulotukeen) ei ole mainittu esitysluonnoksessa. Esimerkiksi eduskunnan

apulaisoikeusasiamies on esittänyt huolensa toimeentulotuen kiristysten vaikutuksista lapsiperheisiin.

Esityksessä vedotaan siihen, että kaikki lapset ovat kuitenkin edelleen muun muassa lapsilisän piirissä. Suomessa lapsilisän ensisijainen tarkoitus on korvata lapsesta aiheutuvia kuluja ja näin tasata taloudellista tilannetta perheellisten ja perheettömien välillä. Vaikka sillä on myös osaltaan lapsiköyhyyttä vähentävä vaikutus, ei lapsilisä kompensoi työttömiin lapsiperheisiin osuvia leikkauksia. Työttömyysturvan lapsikorotuksen poistaminen heikensi työttömän vanhemman perheen toimeentuloa 150–285 eurolla kuukaudessa.

Esitysluonnoksessa todetaan (s. 98) myös, että ”yleistuen tarveharkinnan tulorajan määräytymisperusteilla on vaikutus tarveharkinnassa huomioitavia tuloja saavien perheiden toimeentuloon. Yleistuen tarveharkinta ei kuitenkaan arvioida luovan väliinputoajaryhmiä sosiaaliturvassa, sillä vaikka tarveharkinnalla on vaikutus tuloja saavan henkilön yleistuen määrään, yleistuen saajan huollettavat lapset edelleen olisivat muiden perustuslain 19 §:n 2 ja 3 momentin tarkoittamien etuuksien ja palveluiden piirissä.” Hallitus on toteuttanut lukuisia heikennyksiä perustuslain 19 §:n 2 momentissa (perustoimeentulon turva) ja 3 momentin (riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut sekä lapsiperheiden tuki) tarkoitettuihin etuuksiin ja palveluihin.

Ei ole perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta riittävää, että vedotaan siihen, että etuus- ja palvelujärjestelmät ovat edelleen olemassa, jos niihin on tehty merkittäviä heikennyksiä. Esimerkiksi työttömyysturvan heikennykset ovat olleet kokonaisuudessaan niin mittavia, että perusteltua sanoa heikennysten kokonaisvaikutusten olevan perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta kohtuuttomia. Tätä arvioita puoltaa myös se, ettei heikennyksillä ole saavutettu niitä työllisyysvaikutuksia, joita niillä on hallituksen esityksissä arvioitu olevan. Päinvastoin työllisyyskehitys on mennyt huonompaan suuntaan, toisin kuin muualla Euroopassa.

Esitysluonnoksen mukaan nyt peruspäivärahaa saavien vanhempiensa luona asuvien yleistuki maksettaisiin osittaisena. MLL kannattaa esitettyä vanhempien tulorajojen korotusta, mutta esitetty osittaisen yleistuen taso on riittämätön. Osittaisen työmarkkinatuen vähimmäismäärää laskettiin vuoden 2025 alusta 50 prosentista 35 prosenttiin tuen saajalle muuten maksettavasta työmarkkinatuesta. Tuen määrä aleni 400 eurosta 280 euroon. MLL pitää etuuden tuen tasoa liian matalana, koska se ja lisää riskiä syrjäytymiselle ja toimeentulo-ongelmille. Huomattavasti alimitoitettu tuen taso ei tue työllistymistä.

Työmarkkinatuen 21 viikon odotusaika on sisällytetty yleistuen ehtoihin. Tämä pitkä odotusaika asetetaan, jos hakijalla ei ole peruskoulun tai lukion jälkeistä tutkintoon johtavaa, ammatillista valmiuksia antavaa koulutusta. Näistä suurin osa on nuoria. Kun nuori ei saa työmarkkinatukea (jatkossa yleistukea), hän päätyy hyvin usein toimeentulotuen asiakkaaksi. Hallitusohjelmassa toimeentulotuen saajien määrää halutaan merkittävästi alentaa. Näin ollen yleistuen odotusaikaa kannattaisi lyhentää tai luopua siitä kokonaan.

MLL pitää yleistuen tasoa riittämättömänä ottaen huomioon muun muassa perustuslain 19.2 §:ssä säädetystä perustoimeentulon turvasta sekä 19.3 §:ssä säädetystä lapsiperheiden tukemisesta. MLL muistuttaa myös siitä, että Suomi on saanut Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitealta useamman kerran moitteita perusturvan riittämättömästä tasosta. Viimeisessä 15.2.2023 julkaistussa ratkaisussa tarkasteltiin muun muassa vähimmäissairauspäivärahan, -vanhempainrahan, -kuntoutusrahan, työttömyysturvan peruspäivärahan, takuueläkkeen, työmarkkinatuen ja toimeentulotuen tasoa suhteessa suomalaisten keskituloon. Komitea totesi vähimmäisetuudet liian

mataliksi kattaakseen tuensaajan perustarpeet uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan edellyttämällä tavalla.

Esitysluonnoksen mukainen yleistuen taso olisi nykyisen työttömän perusturvan tasolla. THL:n toteuttamassa perusturvan riittävyyden väliarvioinnissa todetaan, että perusturvan riittävyys on heikentynyt useimmissa elämäntilanteissa sosiaaliturvaetuuksien leikkausten takia. Tulot ovat pienentyneet kaikilla perusturvaetuutta saavilla talouksilla lukuun ottamatta eläkkeensaajia. Perusturvaetuuksia saavien tulot eivät riitä kattamaan viitebudjettien mukaisia menoja. Eniten tulot ovat pienentyneet niissä työmarkkinatukea tai työttömän peruspäivärahaa saavissa kotitalouksissa, joissa asuu lapsia. Tähän on vaikuttanut indeksijäädytysten ja asumistuen leikkausten lisäksi työttömyysturvan lapsikorotusten poisto.

Kuten aiemmin lausunnossa todettiin, MLL pitää välttämättömänä, että yleistukeen sisällytetään lapsikorotus. Yleistukeen on myös tehtävä vuosittain indeksikorotus.

MLL viittaa myös SOSTEn tekemään laskelmaan, jonka mukaan indeksikorotusten, lapsikorotusten ja suojaosien palauttaminen maksaisi vuositasolla noin 255 miljoonaa euroa. Tällä muutoksella pienituloisia ihmisiä olisi vuonna 2026 noin 19 200 vähemmän ja vuonna 2027 noin 21 200 vähemmän verrattuna tilanteeseen, jossa hallituksen aiemmin tekemät leikkaukset pysyvät voimassa. Lisätietoa: <https://www.soste.fi/uutiset/soste-selvitti-koyhyys-voidaan-kaantaa-suomessa-laskuun-nailla-toimilla-koyhien-maara-vahenisi-21-000lla-jo-vuoteen-2027-mennessa/>

- Lausuttavaa esityksen vaikutuksista toimeenpanijoihin

MLL esittää huolensa hallinnon henkilöstövoimavaroihin jatkuvasti kohdistettavista leikkauksista. Leikkaukset heikentävät myös työttömien palveluja ja sosiaaliturvan toimeenpanoa Kelassa ja hyvinvointialueilla.

- Lausuttavaa esityksen muista vaikutuksista

-

- Lausuttavaa yleistukilain yleisistä säännöksistä (1 luku)

-

- Lausuttavaa yleistuen saamisen työvoimapolitiittisista edellytyksistä (2 luku)

Nykyinen hallitus lähtee työllisyyspolitiikassaan siitä, että kaikilla ihmisillä on mahdollisuus saada ja vastaanottaa kokoaikatyötä. Tämä käsitys ei vastaa todellisuutta. Kaikilla vanhemmilla ei syystä tai toisesta ole mahdollisuutta kokoaikaiseen työhön. Syyt voivat liittyä esimerkiksi siihen, että kokoaikatyötä ei ole tarjolla tai vanhemman terveydentila ei mahdollista työskentelyä kokoaikaisesti. Lisäksi lapsen runsas tuen ja avun tarve voi edellyttää häntä hoitavalta vanhemmalta osa-aikaista työskentelyä. Tämä koskee esimerkiksi vammaisten lasten vanhempia. Yleistuessa on huomioitava suojaosalla osa-aikatyötä tekevät sekä pieniä työtuloja saavat vanhemmat.

- Lausuttavaa yleistuen määräytymisperusteista (3 ja 4 luvut)

-

- Lausuttavaa yleistuen toimeenpanosta ja muutoksenhausta (5 ja 6 luvut)

-
- **Lausuttavaa yleistuen tietojen saamista ja luovuttamista koskevista ehdotuksista (7 luku)**

-
- **Lausuttavaa yleistuen rahoituksesta (8 luku)**

-
- **Lausuttavaa yleistukilain ehdotetusta voimaantulosta (9 luku)**

-
- **Muuta lausuttavaa ehdotetusta yleistukilaista**

-
- **Lausuttavaa peruspäivärahaa koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta**

-
- **Lausuttavaa työmarkkinatukea koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta**

-
- **Muuta lausuttavaa työttömyysturvalakiin ehdotetuista muutoksista**

-
- **Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden jaksosta**

MLL pitää työnhakijoiden kasvokkaisten kohtaamisten lisäämisenä perusteltuna. MLL kannattaa myös sitä, että alle 25-vuotiaille yleistuen saajille tulisi järjestää ehdotuksen mukaisia työnhakukeskusteluita aikaisemmassa yleistuen saamisen vaiheessa ja määrällisesti enemmän kuin 25 vuotta täyttäneille yleistuen saajille. MLL painottaa, että kohtaamisten tavan tulee olla asiakkaiden tilanteen ja tarpeiden mukainen. Työnhakukeskustelut tulee järjestää työnhakijan kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla.

Kuten esitysluonnoksessa todetaan, ”yksinään työnhakukeskustelut eivät kuitenkaan tuota välttämättä suurta vaikutusta perusoikeuksien toteutumiseen, vaan työllisyyden edistämiseksi kyseiselle asiakasryhmälle tarvitaan myös esimerkiksi soveltuvia työvoimapalveluita, joita alueelliset työvoimaviranomaiset järjestävät.” MLL korostaa myös riittävien koulutusmahdollisuuksien ja sosiaali- ja terveystalvelujen tarjoamista.

-
- **Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden sisällöstä**

MLL korostaa, että asiakastapaamisten sisällön tulee perustua työnhakijan tilanteeseen ja tarpeisiin.

-
- **Muuta lausuttavaa työvoimapalveluiden järjestämislakiin ehdotetuista muutoksista**

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

-

Laki yleisestä asumistuesta annetun lain 12 §:n 2 momentin muuttamisesta

-

Laki eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 annetun lain muuttamisesta

-

Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta

-

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muuttamisesta

-

Laki takuueläkkeestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta

-

Laki kansaneläkelain muuttamisesta

-

Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta

-

Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta

-

Laki maatalousyrittäjän eläkelain 32 ja 46 §:n muuttamisesta

-

Laki merimieseläkelain muuttamisesta

-

Laki julkisten alojen eläkelain muuttamisesta

-

Laki työtapaturma- ja ammattitautilain 141 §:n muuttamisesta

-

Laki maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain 97 §:n muuttamisesta

-

Laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain 7 §:n muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta

-

Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

-

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

-

Laki merityösopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 45 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 2 ja 31 a §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain 93 §:n muuttamisesta

-

Laki evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta annetun lain 60 §:n muuttamisesta

-

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 20 ja 21 §:n muuttamisesta

-

Laki ulosottokaaren muuttamisesta

-

Laki oikeudenkäynnistä vakuutus oikeudessa annetun lain 6 §:n muuttamisesta

-

4. Muuta lausuttavaa

Nyt lausunnolla oleva hallituksen esitysluonnos on ensimmäinen osa laajaa perusturvauudistusta. Hallituksen tavoitteena on aikaansaada yksi yleistuki sisältäen perusosan elämiseen, asumisosan asumiseen ja harkinnanvaraisen osan viimesijaiseksi turvaksi. MLL pitää välttämättömänä muutosten huolellista vaikutusten arviointia. YK:n lapsen oikeuksien sopimus edellyttää, että lapsen etu on ensisijainen harkintaperuste lapsia koskeissa asioissa, kuten lainsäädäntöratkaisuisissa. Lapsen edun huomioon ottamiseksi asianmukaisella tavalla ei riitä, että YK:n lapsen oikeuksien sopimusta ja siihen sisältyvää lapsen edun ensisijaisuuden periaatetta referoidaan hallituksen esityksessä. Hallituksen esityksen sisällön on oltava lapsen edun mukainen ja esityksessä on tuotava esille, miten lapsen etua on arvioitu. Tämä toteutetaan laadukkaalla lapsivaikutusten arvioinnilla, jonka johtopäätökset myös huomioidaan lakia koskevassa päätöksenteossa.

Nykyinen hallitus on tehnyt lukuisia heikennyksiä sosiaaliturvaan, jotka ovat kohdistuneet heikommassa asemassa oleviin lapsiperheisiin ja lapsiin. Sosiaaliturvan heikennykset ovat lisänneet lasten keskinäistä eriarvoisuutta sekä lisänneet ja syventäneet lapsiperheköyhyyttä. Erityisesti työttömien ja vajaatyöllisten vanhempien lapsiperheiden sekä yhden vanhemman perheiden toimeentulo on heikentynyt leikkausten seurauksena. Leikkaukset ovat heikentäneet muun muassa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa turvattujen oikeuksien toteutumista, kuten lapsen oikeus sosiaaliturvaan, lapsen oikeus riittävään elintasoon, vanhempien oikeus tukeen, lapsen oikeus kehittymiseen ja lapsen oikeus syrjimättömyyteen.

Sosiaaliturvanleikkausten seurauksena lapsiperheköyhyys on lisääntynyt ja syventynyt. Tämä on inhimillisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävämätön suunta. Köyhyys vaikuttaa kielteisesti lapsen hyvinvointiin ja kehitykseen. Se kaventaa lapsen mahdollisuuksia osallistua elinpiirinsä tavanomaiseen elämään. Köyhyys aiheuttaa osattomuutta ja ulkopuolisuutta, häpeää ja vaikuttaa kielteisesti terveyteen. Perheen toimeentulohuolet kuormittavat vanhempia ja ovat riskitekijä vanhempien jaksamiselle. Taloudellisesti vaikeassa tilanteessa olevan perheen lapset kantavat huolta perheen taloustilanteesta. Pitkäaikainen köyhyys aiheuttaa huono-osaisuuden ylisukupolvistumista.

MLL vaatii, että yleistuki uudistuksella parannetaan lapsiperheiden perusturvaa eikä sitä heikennetä. Kuten lausunnossa on aiemmin todettu, yleistukeen pitää sisällyttää lapsikorotus. Aineellista puutetta kokeneiden 0–15-vuotiaiden lasten osuus oli vuonna 2024 yli kaksinkertainen yhden aikuisen talouksissa ja kolminkertainen kahden aikuisen talouksissa verrattuna vuoteen 2021, jolloin edellinen vastaava Tilastokeskuksen elinolotutkimus tehtiin. Suomessa lasten aineellinen puute yleistyi muita Euroopan maita nopeammin.

Hallitus on ohjelmassaan luvannut vahvistaa yhteiskunnan lapsi- ja perhemyönteisyyttä. Tämä lupaus on syytä lunastaa. Lapsista aiheutuvat kustannukset on huomioitava nykyistä paremmin sosiaaliturvassa. Tässä yleistuen lapsikorotus on tärkeässä roolissa.

Kuten aiemmin lausunnossa on todettu, yleistuessa on huomioitava suojaosalla osa-aikatyötä tekevät sekä pieniä työtuloja saavat vanhemmat. Kaikilla vanhemmilla ei syystä tai toisesta ole mahdollisuutta kokoaikaiseen työhön. Syyt voivat liittyä esimerkiksi siihen, että kokoaikatyötä ei ole tarjolla tai vanhemman terveydentila ei mahdollista työskentelyä kokoaikaisesti. Lisäksi lapsen runsas tuen ja avun tarve voi edellyttää häntä hoitavalta vanhemmalta osa-aikaista työskentelyä. Tämä koskee esimerkiksi vammaisten lasten vanhempia.

Helsingissä 12.6.2025

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

Esa livonen

vaikuttamistyön johtaja

Kirsi Pollari

erityisasiantuntija

livonen Esa
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry